

Karl Hren: Grape in vrhovi

Čar Karavank med Peco in Obirjem

Mohorjeva Celovec 2012

Osamosvojitve in nato še odprava shengenskih meja med Slovenijo in obmejnimi območji, kjer še živijo Slovenci, sta prinesli veliko sprememb. Za marsikoga in marsikaj prepozno, za mnoge pa vendarle še pravi čas, da so bolj sproščeno zadihali. Po pol stoletja so se neovirano razživele družinske in prijateljske vezi, oddahnili pa so si tudi pohodniki, kolesarji, planinci in vsi drugi ljubitelji potepanja in odkrivanja krajev in ljudi na obeh straneh meje. Karl Hren iz Gorič pri Žitari vasi na avstrijskem Koroškem je za vse, ki zdaj še pogosteje hodijo z ene na drugo stran in nazaj pripravil popotniški priročnik – dopolnilo širše območje obsegajočega vodnika Gerharda Leebe Karavanke brez meja in še nekaterih podobnih publikacij – z obilico podatkov, ki jih na enem mestu ni najti nikjer drugod. Osredotočil se je na območje Karavank med Peco in Obirjem, po avtorjevih besedah posebno gorsko krajino, prepredeno z dolinami, grapami, ki je sicer »dokaj pozabljena, a hkrati izžareva neko prijetno domačnost ter ima neko izvirno, ustvarjalno moč«, kar potrjuje dejstvo, da so tam med drugimi književniki doma tudi Valentin Polanšek, Florijan Lipuš in Maja Haderlap.

Vse ni enak zanimivo za vsakogar, zato si je avtor, pri Koroškem skladu za pospeševanje gospodarstva pristojen za čezmejna programa s Slovenijo in Italijo, zamislil razdelitev snovi na poglavja, ki jih ne zaokrožajo geografski ali naravni, temveč vsebinski kriteriji. Kateri in zakaj, povedo naslovi: Pomembno, Sveto, Znamenito, Samotno in neodkrito, Zanimivo, Propadlo, Oživljeno in novo. Torej tako rekoč vsakomur – od umetnostnega zgodovinarja do športnika – na kožo zapisano. Povsod in ves čas, še pravi Hren, ki sproti ponuja etimološke razlage krajevnih imen in toponimov, je v ospredju krajina sama, ki jo je oblikoval tudi človek, tako kot krajina hkrati oblikovala človeka, ki živi v njej. To zlasti velja za čustvenost domačinov, ki se še posebej odraža v veliki navezanosti na domačo zemljo in domače kraje in v vztrajanju večine pri slovenski materinščini.

Prvo poglavje je tako usmerjeno predvsem v preteklost, ki daje odgovore na vprašanja, zakaj in kako je neka pomembna prometna pot, kot je cesta soli in železa čez Jezerski vrh, utrdba, cerkev ali naselje, kot na primer Železna, še prej Slovenska Kapla, nastala prav tam, kjer je.

Drugo poglavje predstavlja večinoma gotske božjepotne cerkve in kapele, od obirske do Šentandreža nad Staro vasjo, tretje pa opisuje priljubljene cilje zahtevnejših pohodnikov: Obir in Gora sv. Heme na avstrijski ter Peca in Olševa na slovenski strani; slednji z znamenito jamo kamenodobnih prednikov in naravnimi okni namenja posebno pozornosti.

V nadaljevanju se avtor s širokih cest preusmeri na manj uhojene poti in steze, ki zvedavega raziskovalca popeljejo v odmaknjene, le boljšim poznavalcem znane kote in koticke, kot so poti na Staro goro, v Marolče in na Volinov vrh, »največjo skrivnost vzhodnih Karavank«. Med zanimivimi ogledi Hren priporoča bolj odmaknjene grape in planine, kjer so se vile tudi tihotapske poti. Za opuščene kmetije nad Globasnico ve komaj kdo, pogled na nekdanje zdravilišče v Beli in tovarno celuloze Obit je žalosten, vendar se je po opustitvi proizvodnje reka znova očistila. Avtor z optimizmom gleda tudi na obujanje vinogradništva pod Karavankami, razvoj turizma ob litijevem vrelcu in gradnja cest, ki vračajo življenje tudi v najbolj odročne kraje. Z zemljevidom v roki je orientacija seveda še lažja.

Iztok Illich, (Radio, nov. 2012)

